

13 maart 1917

Vlaamse bladen melden, dat de Raad van Vlaanderen zich van meet af aan ook met de wegvoering van arbeiders heeft bezig gehouden. De afgevaardigden daarvan naar Berlijn hebben de zaak er bij de bevoegde overheid ter sprake gebracht, nadat ze de gouverneur-generaal te Brussel dienaangaande voorstellen hadden gedaan. Te Berlijn antwoordde men hen, hun wensen grondig te zullen onderzoeken en daarmee rekening te zullen houden, voor zover de toestand het veroorlooft.

Omtrent de werkzaamheid van de Raad van Vlaanderen kan het Vlaamsche Nieuws het volgende mededelen:

De "Raad van Vlaanderen" heeft zich sedert het begin van zijn werkzaamheden vooral ook met de kwestie van het wegvoeren der werklozen bezig gehouden. Van de best ingelichte zijde wordt ons medegedeeld dat de afvaardiging van de "Raad van Vlaanderen" de zaak op de bevoegde plaats bij het rijksbestuur ter sprake heeft gebracht, nadat zij reeds vroeger bij de heer gouverneur-generaal desaangaande voorstellen had laten doen. Aan de afvaardiging werd de verklaring gegeven, dat zij zeker mocht zijn van een welwillend onderzoek van de kwestie, en dat met haar wensen zou rekening gehouden worden voor zover de omstandigheden het enigszins toelaten.

14 maart 1917

Ingezonden stuk.

Geachte heer,

Niet ik dwaal af, maar gij. Door uw onderschriften onder mijn ingezonden stukken hebt ge de kwestie vertroebeld.

Hierom ging het: in uw avondblad van 7 maart II. beschuldigde de heer Leo Meert uw medewerker van tekstverminking, nog wel van drieërlei tekstverminking. Deze liet daarop weten (in uw ochtendblad van 10 maart), dat hij zijn citaat letterlijk had overgenomen van mij. Zo werd de beschuldiging van tekstverminking dus aan mij verweten.

Ik heb u daarop mijn artikel in de Amsterdammer toegezonden, om u in staat te stellen, zich te overtuigen, dat mijn citaat uit: "Ons Land" juist was. Dit had voor u een reden moeten zijn, om mede te delen, dat ik mij aan geen tekstverminking had schuldig gemaakt.

In plaats daarvan schuift ge op de voorgrond, dat uw medewerker zijn citaat letterlijk van mij heeft overgenomen. Dat heb ik niet betwist. Hij citeert letterlijk, maar legt het citaat in de mond van de redactie van Ons Land: ik blijf ontkennen, dat dit uit de wijze, waarop ik Ons Land vermeldde, afgeleid had moeten worden.

Met dank voor de plaatsing, hoogachtend.

Uw dienstwillige
G. W. Kernkamp

Utrecht, 13 maart 1917.

Wij laten de hoogleraar het laatste woord. Redactie

17 maart 1917

Van wanhoop tot zelfmoord is de titel van het artikel in Vrij België, waarin Frans van Cauwelaert het jongste optreden van de Vlaamse activisten bespreekt. Het vangt aldus aan:

Het activisme is door zijn noodlot tot zijn onvermijdelijke uiterste gebracht. Met de mond vol loyalisme, tot ontrouw; in een waan van zelfstandigheid tot dienstbaarheid. Het activisme is niet langer een

Vlaams werk, het is geworden een staatkundig werktuig in vreemde hand. Het wacht op bevelen.

Ik erken onmiddellijk en voeg er rechtvaardigheidshalve bij, dat de meesten, welke onder een of andere vorm hun sympathie voor het activisme hebben uitgesproken, deze gevolgen niet hebben voorzien en ze aanvankelijk, als onwaardig aan hun Vlaamse vroomheid, ver van zich zouden hebben geslingerd. Ik ben overtuigd, dat velen nu nog duizelen onder de slag door de Raad van Vlaanderen zo onverwachts aan hun dromen toegebracht, of liggen te worstelen met zichzelf, tussen de kracht van hun eerlijk gemoed en de macht van de eerste misstap, over de richting die zij voortaan zullen kiezen. Maar wie met koel hoofd en voorafgaandelijk overleg de politiek van het activisme, plaatste in de volle drang der oorlogsgebeurtenissen, zoals ze zich over ons land afwikkelen, kon geen ogenblik twijfelen of het moest verkeerd eindigen, en, al is de les te duur en te pijnlijk, zo moet onze Vlaamse Beweging dienen in de toekomst.

Aan het artikel ontleen wij verder nog het laatste gedeelte:

Een hervorming met de anti-Duitse haat bezwaard, hoe weldadig zij op zichzelf ook moge zijn, is moeilijker na de oorlog in stand te houden dan in het licht der bevrijding nieuw te verwezenlijken. Was het volk er zover mee ingenomen, dat het er met zijn wil zou achterstaan, dan was het onverantwoordelijk om op deze hervorming het merk van de vijand te plaatsen. Verwachtte men het volk er tegen, dan was het bovendien een dwaasheid of ... het moest uitlopen waar het nu op uitgelopen is, een bondgenootschap met de Duitse wapens. De weg was immers op voorhand logisch afgebakend, en het heeft waarachtig aan "Vrij België" niet gelegen indien deze open weg niet door allen tijdig is erkend. De samenwerking met de Duitsers voor de invoering van bestuurlijke scheiding moest bv. noodzakelijk naar de poging leiden om de Vlaamse kwestie

aanhangig te maken bij vredesverdrag, en – daar medewerking in deze alleen van Duitsland en zijn bondgenoten kon worden verwacht – naar het besluit om de oplossing van onze taalstrijd en onze toekomst als volk op blijvende wijze te plaatsen onder “de Duitse hoede”. Wat deze Duitse hoede betekent, kan nu de meest verblinde de ogen uitsteken.

Wij zullen niet onderzoeken in hoeverre de bekende aanhangers van het activisme deze gevolgen als gevolgtrekking van hun beginsel hebben voorzien. Het is nog niet het uur der individuele verantwoordelijkheden en de geheimzinnigheid die om geheel het bezette land hangt is veel te ondoordringbaar. Maar het lijdt geen twijfel, dat de werkelijke drijvers van het activisme op voorhand verzoend zijn geweest met gebeurtenissen, als deze van de Raad van Vlaanderen te Berlijn. Deze drijvers zijn echter niet hoofdzakelijk Vlamingen geweest, maar huizen ten dele in de Duitsgezinde kringen van Nederland. Van hier is een aanzienlijk gedeelte van het geld toegevloeid, waarop de meest bedrijvige der activisten hebben geteerd. In deze kringen is het programma opgesteld of in het Nederlands vertaald, dat de politieke onbezonnenheid van Vlamingen moest leiden.

Voortaan echter zit de leiding van het activisme te Berlijn. Het blijft niet langer, zelfs niet in de vorm, een samenwerking met de bezettende macht, als tijdelijke beheerder van ons Belgisch huishouden, de Raad van Vlaanderen is gegaan naar Berlijn, en heeft zijn ordewoord genomen bij de Rijkskanselier. Zijn politiek is geworden Duitse Rijkspolitiek en kan door de Vlaamse Beweging, welke haar kracht steeds heeft gevonden in de zelfopoffering van haar aanvoerders en in de vrijheid van onze volkswil niet worden erkend.

Tegenover deze onbetwistbare feitelijkheid, moet ieder activist definitief zijn weg kiezen. Moge het de weg van de terugkeer zijn.

20 maart 1917

De Toorts meldt, dat er de vorige week in Willebroek een Vlaamse vergadering gehouden is, waarop met 897 tegen 3 stemmen een motie van vertrouwen in de Raad van Vlaanderen is aangenomen.

De Toorts verneemt, dat dr. Mees, bijgevoegd archivaris aan het Rijksarchief te Brussel, de benoeming van hoogleraar aan de faculteit der letteren en wijsbegeerte aan de Vlaamse hogeschool te Gent aanvaard heeft. Hij zal college geven in aardrijkskunde en geschiedenis der aardrijkskunde.

24 maart 1917

Uit Bornem wordt aan Het Vlaamsche Nieuws geschreven, dat de Vlaamse meeting, die daar op zondag 18 maart moest gegeven worden, mislukt is.

Er is dwang genoeg gepleegd, zo schrijft men aan het blad, en 's nachts werd er onder alle deuren een naamloos briefje geschoven, aldus luidende:

“Al wie zijn land en zijn vorst lief heeft, blijft op de meeting van heden zondag 18 maart weg.”

Omtrent de vertegenwoordigers van de Raad van Vlaanderen, die te Berlijn door de Duitse rijkskanselier zijn ontvangen, deelt Vrij België het volgende mede:

De heer Vernieuwe, ambtenaar, die zich zelden of nooit met de Vlaamse Beweging inliet;

Dr. Dumont uit Brugge: deze is getrouwd met een Duitse vrouw, en heeft zich destijds in het Vlaams arrondissement Brugge als voorstander doen kennen van de Waalse senaatskandidaat Marquet, die na vaarwel te hebben gezegd aan zijn speelhuizen, in de Belgische politiek wou dringen - een opzet, dat trouwens mislukte;

Mr. van den Broeck, uit Antwerpen, die zich steeds op het gedobber van alle getijden liet meeslepen en nooit op Vlaams gebied tot een zelfstandige daad in staat was;

Dr. Borms, leraar te Antwerpen, over wie wij plots vernemen, dat hij directeur is aan het ministerie van Kunsten en Wetenschappen, thans medewerker van een Antwerps blad, waarin hij met balorigheid romantische bijdragen ten beste gaf, die kant noch wal raken;

Lambrichts, die zich professor betitelt, en te Brussel, waar hij in de Vlaamsgezinde kringen niet het minste gezag genoot, privélessen gaf;

Dr. Tack, leraar te Elsene, deed vóór de oorlog aan de Vlaamse Beweging mee; werd tijdens de bezetting directeur-genraal aan het ministerie van Kunsten en Wetenschappen; getrouwd met een Duitse vrouw;

Dr. Verhees, ambtenaar, onbekend in de Vlaamse Beweging, maar jarenlang correspondent te Brussel van de "Kölnische Volkszeitung".

De Duitse officier, die op de foto (van de vertegenwoordigers van de Raad van Vlaanderen) prijkt, is graaf Harrach, hoofd der "Politische Abteilung" te Brussel.

"Men oordele, zegt Vrij België, of de Vlaamse Beweging er veel uitstaans mee kan hebben."

De Toorts meldt:

Naar wij uit Brussel vernemen, heeft de bestendige deputatie van Brabant, bestaande uit de heren Ch. Janssen, Th. Lacourt, E. Richard, P. Raymaeckers en Ch. Geude, woensdagmiddag “en bloc” haar ontslag ingediend bij de Gouverneur-Generaal.

De bestendige deputaties zijn in België een der machtigste wapens in handen der Fransgezinde regering. Nog voor enkele dagen werden ons gevallen opgesomd van Vlaamsgezinde gemeentebesturen, die door de deputatie op zodanige wijze werden behandeld, dat zij elke poging tot vervlaamsing moesten opgeven. De begrotingen werden afgekeurd, de rekeningen geweigerd, de benoemingen niet erkend, enz., enz.

Thans neemt de meest verfranste van alle bestendige deputaties van het Vlaamse land, die van Brabant, ontslag. Wij kunnen hier slechts het woord van een Fransgezinde minister herhalen: “Qu’ils s’en aillent!” Dat ze er uit trekken, allen, en moge weldra Vlaamse Deputaties in Vlaanderen de scepter zwaaien!

Een Vlaams blad heeft medegedeeld dat er van de leden van de gemeenteraad van Antwerpen overleden zijn schepen van Kuyck, Van de Walle, en Randaxhe. Afwezig sedert meer dan twee jaar: Dens, Terwagne, Van Geel, Jonkheer, Longville, Taillez, Tyck en Van den Bergh. Hebben ontslag genomen: Cornette en Stroum. In het geheel dus dertien afwezigen.

Wanneer, vraagt de Toorts, worden die heren vervangen? Wanneer krijgen wij een zuiver Vlaamse gemeenteraad te Antwerpen.

Omtrent dr. Julius Mees, benoemd tot hoogleraar aan de Vlaamse hogeschool te Gent, deelt De Toorts mede, dat hij een Flamingant is van de oude eed.

In de universiteitswedstrijd – Mees studeerde te Gent – werd hij tot laureaat uitgeroepen om zijn merkwaardig werk over de geschiedenis der Azoren-eilanden, waardoor hij mede in de geleerde kringen van Portugal en Spanje, grote naam verwierf. De Koninklijk Belgische Academie liet van dr. Julius Mees een belangwekkende studie verschijnen over Hendrik de Zeevaarder en de Portugese Academie van Sagres. Na een tweejarig verblijf te Athene keerde dr. Mees terug naar zijn vaderland en werd er benoemd tot bijgevoegd archivaris aan het Rijksarchief te Brussel.

25 maart 1917

Vlamingen in Engeland.

Men schrijft uit Engeland aan De Toorts:

Wij delen hieronder enige brokken mede uit een voordracht gehouden voor Belgische werklieden in London East door een Vlaamse geestelijke.

Handelend over Englands dankschuld, zegde hij:

“Ja, Engeland is grootmoedig geweest ... maar de toevloed van vluchtelingen was zo geweldig, en de oorlog duurt zo lang, dat de kassen van de comités omzeggens leeg zijn ... Ik weet dat er in London East mensen wonen, die in de winter aan hun brood niet kunnen geraken en die honger lijden, mensen wiens kinderen geen schoentjes aan hun voeten hebben en geen kleren om eens te verschonen. En ik kan u rondleiden in de steegjes langs de dokken en we kunnen naar de zolders kruipen, waar ge noch stoelen zult vinden, noch tafels, noch bedden en waar men in de winter zonder deksel op de blote grond moet slapen ...

“En als ik dan bedenken wat men heeft durven schrijven, dat de Belgen tenslotte maar “jobstealers” (broodrovers) zijn, dan komen er bittere woorden naar mijn mond ...

“Ik zou aan die helden met de pen willen zeggen, dat wij zo rijk niet zijn als zij, wij hebben geen Indianen, geen Australiërs, geen Nieuw-Zeelanders, geen Canadezen en geen leren om in het vuur te jagen ... De jongens die ginder bij ons in de loopgraven liggen: het zijn allemaal onze eigen broeders, vaders, mannen en zonen ... Het is allemaal ons eigen Vlaams bloed, en onze moeders weten best wat dat wil zeggen ...”

“De Vlaamse misstanden vlak in de ogen ziend, zegde hij:

“Men begint nu langs alle kanten iets te fluisteren van een aanstaande vrede. Er zijn er zelfs die het reeds luidop zeggen. Moge God geven, dat de vrede komt en dat wij de oude Belgische staat terug kunnen opbouwen ... niet meer op zijn oude grondvesten van vrijmetselarij en onderdrukking van de Vlaamse stam, maar op de vaste christelijke beginselen van gerechtigheid voor de Vlamingen en de Walen.

“Wij zijn uit Gods handen gekomen als Vlaamse mensen met een eigen taal in onze mond, met een eigen aard in ons hart en met een eigen diep christelijk geloof. Als wij zo uit Gods handen zijn gekomen, dan is het voor ons een natuurrecht, een recht door God zelf gewild, dat wij onder de Belgische staat alles zouden kunnen worden, zonder onze taal, onze aard en ons christelijk geloof te moeten afleggen ...

“En wat was de Vlaming onder de Belgische staat? Degenen, die Frans spraken, hadden de ruime, lichte kamers betrokken, en degenen die Vlaams spraken moesten in de donkere, duffe kelders wonen. Sedert meer dan 85 jaar zijn de Vlamingen kelderbewoners

geweest, altijd achteruitgestoken en miskend, als een minderwaardig ras aanzien, enkel van tel wordend in tijd van verkiezingen, en als er moet gevochten worden. Als een Vlaming iets wilde worden, als was het dan bv. ook maar eenvoudige bareelwachter langs de ijzeren weg, dan moest hij eerst een vreemde taal, het Frans, gaan leren, maar intussen kon, wie enkel Frans kende, alles worden, zelfs minister van ons tweetalig land, zonder één woordje Vlaams te kennen. Is dat recht of onrecht?

“En wat is de Vlaming in Engeland? Er is hier in London East een Belgische munitiefabriek ... Mensen, die enkel Frans of enkel Engels kennen, kunnen daar 2 pond (52 F) verdienen per week, maar zij, die enkel Vlaams kennen, mogen er zelfs niet binnen. Is dat recht of onrecht?

“Ga eens naar ons Belgisch consulaat of naar General Buildings (waar het Belgisch steuncomité huist) en luister eens hoe onze mensen die Vlaams spreken daar worden afgesnauwd en toegebeten. En kijk dan eens na, hoe iemand die Frans spreekt daar lieflijk en voorkomend wordt onthaald. Heet ge dat recht of onrecht?

“En wat is de Vlaming aan het front? 80 op 100 van onze soldaten zijn Vlamingen, 80 op 100, en er wordt nooit een bevel in het Vlaams gegeven. Er zijn van onze jongens, die de dood zijn ingelopen, omdat zij niet verstaan hadden wat ze moesten doen. Wat is dat, recht of onrecht?

“Het is onze hartenwens, dat deze toestand na de oorlog zou veranderen, want moest er geen verandering komen, dan zouden duizenden Vlamingen de Belgische staat vervloeken; dan zou de Brabançonne, die het staatslied is, dat de Vlamingen en de Walen moest samenhouden, in onze oren klinken als het lied van een verdrukker, en honderduizenden zouden de dag vermaledijden, dat

wij de wapens hebben opgenomen ... want het zou waarlijk de moeite niet lonen, dat wij, Vlamingen, tienduizenden van onze jongens hebben laten in stukken schieten, om daarna weer terug in de kelder te kruipen ...”

26 maart 1917

Vlaams in het Belgisch leger.

Het Belgisch Staatsblad van 18-24 februari bevat een koninklijk besluit, betreffende het “gebruik der nationale talen” in het Belgische leger. Het berust op de overweging, dat de nodige middelen ter beschikking van de divisiecommandanten er van de korpsoversten dienen gesteld, opdat de orders, onderrichtingen, enz., rakende de troepen, deze in de twee nationale talen kunnen medegedeeld worden.”

Het koninklijk besluit luidt als volgt:

Art. 1. Er wordt bij de staf van elke divisie en bij die van elk korps een betrekking van vertaler voor de Vlaamse taal ingesteld.

Art. 2. De betrekking van vertaler voor de Vlaamse taal wordt begeben, voor de divisies, aan een lager officier, voor de korpsen aan een lager officier of onderofficier naargelang van de belangrijkheid van het korps.

Art. 3. De bevoegdheid der officieren en der onderofficieren-vertalers wordt vastgesteld door de minister van oorlog, op voorstel van de overste van de generale staf.

27 maart 1917

Naar Wolff uit Brussel aan de Duitse bladen seint, heeft gouverneur-generaal von Bissing bepaald, dat in België twee bestuursgebieden

worden gevormd, waarvan het ene de provincies Antwerpen, Limburg, Oost- en West-Vlaanderen zomede de districten Brussel en Leuven omvat, en het andere de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg en Namen, alsmede het district Nivelles.

Het centraal bestuur van eerstgenoemd gebied is te Brussel gevestigd, dat van het tweede te Namen.

In de uitvoering van deze beschikking, met name ter organisatie van het bestuur der twee gebieden, zullen nadere verordeningen voorzien.

29 maart 1917

De Belgische regering en de Raad van Vlaanderen.

Havre, 29 maart. De Belgische ministerraad heeft zich, onder voorzitterschap van baron de Broqueville, bezig gehouden met de door de Duitsers in België aangekondigde bestuurlijke scheiding en de oprichting van de Raad van Vlaanderen. De Belgische regering heeft besloten als eerste onmiddellijke straf de Belgen, die er voor te vinden zijn geweest deel uit te maken van de Raad van Vlaanderen, wegens onwaardigheid van de nationale onderscheidingstekenen vervallen te verklaren, onverminderd nader te nemen maatregelen van ontslag en bestraffing.

30 maart 1917

De Raad van Vlaanderen.

Berlijn, 29 maart. Het was te verwachten dat de stichting van de Raad van Vlaanderen en de ontvangst van de afvaardiging daaruit door de rijkskanselier, niet zonder politieke terugslag zou blijven. Deze is dan ook gekomen.

Ongeveer dezelfde kringen, die in het voorjaar van 1916 met een vertoog tot de Duitse gouverneur-generaal in België hebben getracht de vervlaamsing van de Gentse hogeschool te doen mislukken, hebben zich nu in de vorm van een protest tot de rijkskanselier gewend. De ondertekenaars, meest leden van het parlement en burgemeesters, van wie slechts enkelen zich vroeger voor de Vlaamse belangen warm hebben gemaakt, trachten op weinig steekhoudende gronden de betekenis van de Raad van Vlaanderen te verkleinen en het plan tot scheiding van België in twee bestuursgebieden voor te stellen als een zuiver Duits maakwerk, waarvan de uitvoering bovendien tegen de Haagse conventie zou indruisen.

De politieke gang van zaken zal ook ten aanzien van dit protest tot de orde van de dag overgaan. Het opmerkelijke van dit protest is, dat het Vlaamse passivisme hiermee de weg naar de rijkskanselier is ingeslagen, ofschoon het de activisten verwijt dat zij deze weg bewandelen.

In Vrij België geeft Frans van Cauwelaert onder het opschrift: De les van Ierland, een overzicht van het Ierse vraagstuk. Als motto heeft hij boven zijn artikel geplaatst: Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht, en aan het slot van zijn artikel, verband leggend tussen Ierland en Vlaanderen, zegt van Cauwelaert het volgende:

Het zal overbodig zijn dat wij in deze Ierse politiek zouden nagaan wat op onze Vlaamse toestanden toepasselijk is. Er is natuurlijk tussen beide ook een massa verschil. Maar de gemoedstoestanden bij volkeren die door het verleden in wantrouwen zijn opgevoed vertonen veel gelijkenis, en de behandeling welke het gevoel der Vlamingen heeft ondergaan sinds het uitbreken van de oorlog is alleszins niet opbeurender geweest dan deze welke de Ieren te beurt viel. Door de treurige omstandigheden van de langdurige bezetting

heeft de ontstemming der Vlamingen zich bij enkelen helaas vertoond in vormen, welke ieder weldenkend man, zonder enige aarzeling, als misdadig moet veroordelen, maar onze regering heeft op haar beurt gezondigd door verzuim. Zij heeft de kunst niet verstaan om de aspiraties van het Vlaamse volk tot haar bondgenoot te maken en beneden zich, alles toegelaten wat nodig was om het reeds zo wantrouwig en gekreukt gemoed der Vlaamsgezinden met nieuwe bitterheid te vervullen. Ook zonder de grenzen van een bedachtzame oorlogspolitiek te overschrijden ware nochtans heel wat goeds te doen geweest. Maar daartoe waren nodig goed inzicht en goede wil. De les van Ierland en het voorbeeld der Engelse regering mogen deze bij onze regering bevorderen.

1 april 1917

De Toorts deelt het volgende mede omtrent het ontstaan en de samenstelling van de Raad van Vlaanderen en zijn werking:

Reeds sedert meer dan twee jaar werden in Vlaanderen door talrijke groepen en verenigingen wensen geformuleerd, moties aangenomen, manifesten uitgevaardigd, die even zoveel schakeringen en particularistische neigingen en tegenstrijdigheden vertoonden. Het activisme had dringende behoefte aan tucht en eendracht.

Toen daarop, nu voor een paar maanden, de vredesgeruchten opdoken, kwam plots voor het oog van alle Vlamingen het beeld van de mogelijk nakende vrede oprijzen, de vrede, die ons niet onvoorbereid en verdeeld mag aantreffen.

Er werd overleg gepleegd onder verscheidene vooraanstaande Vlamingen, later tussen de verschillende groepen en verenigingen, en de uitslag van dit alles was een Nationale Vlaamse Landdag, die

op 4 februari II. te Brussel werd gehouden. Daar werd de Raad van Vlaanderen benoemd.

Binnenkort zal nu het politiek programma verschijnen van De Vlaamsche Eendracht, een organisatie die haar vertakkingen over het ganse land zal uitspreiden. Tot De Vlaamsche Eendracht kunnen personen, groepen en verenigingen toetreden. Gewestelijke bonden van De Vlaamsche Eendracht sturen hun afgevaardigden naar de Landdag. Deze verkiest op zijn beurt de leden van de Raad van Vlaanderen, die tegenover de Landdag verantwoordelijk is. De Vlaamse Landdag is dus zoveel als een voorlopig Vlaams parlement.

De Toorts deelt de volgende verhoudingscijfers mede van gesneuvelde Vlamingen en Walen, volgens de vijfde officiële lijst der gesneuvelde Belgische soldaten van 1 oktober 1916 tot nu.

	Vlamin- gen	Walen	Geboorteplaats onbekend	Totaal
A	20	6	1	27
B	75	35	15	125
C	27	24	44	95
D	205	56	40	301
E	13	1	3	17
F	15	12	8	35
G	27	29	2	58
H	34	20	10	64

I	4	0	0	4
J	19	10	6	35
K	13	5	1	19
L	43	26	14	83
M	56	41	18	115
N	15	7	3	25
O	4	0	2	6
P	51	25	19	95
Q	2	1	0	3
R	32	17	10	59
S	64	28	9	101
T	22	9	6	37
U	1	1	0	2
V	237	23	25	285
W	29	10	5	44
Z	1	0	2	3
Totaal	1009	386	243	1638

Op de 1395 gesneuvelden waarvan de geboorteplaats bekend is, zijn dus 73 procent Vlamingen en 27 procent Walen. Ongeveer de drie vierden.

Daarbij moet dan nog in aanmerking worden genomen, dat hier officieren en onderofficieren, die in overweldigende meerderheid Walen zijn, werden meegerekend. Gold de telling alleen de eenvoudige soldaten, dan zou wellicht de verhouding van gesneuvelde Vlamingen en Walen 85 of 90 procent zijn tegen 15 of 10 procent.

4 april 1917

Havre, 3 april. De ministerraad heeft beraadslaagd over maatregelen om de Belgen, die met de Duitsers heulen (bedoeld is blijkbaar de Raad van Vlaanderen) te straffen. Beschikkingen dienaangaande zijn op til.

7 april 1917

Naar wij in De Toorts lezen, heeft generaal Keim, de Duitse militaire gouverneur der Belgische provincie Limburg, een bevel afgevaardigd, waarbij alleen de Vlaamse taal wordt toegelaten voor alle openbare opschriften, straatnamen, aanduidingen enz. in de hele provincie.

10 april 1917

Walen en Vlamingen.

Havre, 8 april. Eerlang is de afkondiging van een wet te verwachten, waarbij Belgen, die instemmen met bestuurlijke scheiding, met straffen van 5 tot 20 jaar dwangarbeid worden bedreigd.

14 april 1917

Naar De Toorts verneemt, zouden in België, benevens de bestendige deputaties van alle Waalse en Vlaamse provincies, ook een zeker aantal Fransgezinde hogere ambtenaren der verschillende ministeries hun ontslag hebben ingediend, bij wijze van protest tegen de vervlaamsingspolitiek, die thans in het bezette gebied wordt gevoerd.

Naar aanleiding hiervan merkt De Toorts op:

Daarop hadden wij vast gerekend. Het is een vereenvoudiging van belang, en een allergelukkigste. De baan is nu vrij voor een krachtig doorvoeren van de scheidingsmaatregelen. Nood breekt wet: er zijn geen ambtenaren meer en geen bestendige deputaties. De Flaminganten zullen er maken.

Wanneer volgt het Brussels gemeentebestuur?

Namens het Nationaal Vlaams Comité in Nederland hebben dr. René de Clercq, Leo Meert, Karel van den Oever en Dirk de Vos aan baron Fallon, de Belgische gezant in Den Haag, een brief overhandigd, die voor koning Albert der Belgen bestemd is. Ze zeggen daarin, het zich tot een plicht te rekenen, het verlangen van het Vlaamse volk aan de koning voor te leggen en na herinnerd te hebben aan hun adres van 12 januari jl. zeggen de heren de Clercq en de zijnen thans onder meer het volgende:

Wij betreuren het ten zeerste, dat de regering, doof blijvend voor deze noodstem voor Vlaanderen, door een bepaalde en geruststellende verklaring het optreden van hun recht nastrevende Vlamingen te Berlijn niet heeft voorkomen; des te meer daar het aan de regering niet onbekend moest zijn, dat het grondbeginsel der bestuurlijke scheiding beantwoordt van de innigste begeerten van het meest verlichte deel van het Vlaamse en het Waalse volk.

Onaangehoord door de regering, teleurgesteld in veel, hoopvol ondanks alles, richt het trouwe Vlaamse Volk in een laatste smartelijk bewegen, zich tot zijn geliefde vorst, de koning van het recht.

Want, sire, bij monde van het Nationaal Vlaams Comité in Nederland, spreken met de ondergetekenden, niet enkele Belgische burgers, maar gans het zichzelf bewuste Vlaanderen, dat zich in vrijheid kan uiten.

Wij vragen voor ons volk niets meer, maar ook niets minder dan wat aan Polen, Ierland, Finland, Galicië en Zuid-Afrika door de eigen wettelijke overheden uit eigen beweging werd toegezegd of verleend, zelfbestuur. En wij moeten diep betreuren, dat van alle kleine volkeren juist het Vlaamse, dat eens aan de spits stond van de Europese beschaving, het enige is dat, ondanks al zijn opofferingen, in plaats van hoopvolle beloften, van de eigen regering slechts bedreigingen te horen kreeg.

Bij al het duistere en wrede in dit wereldgebeuren, grieft het niet het minst, dat de stelselmatig hooghartig afwijzende houding van de Belgische regering onze broeders in Vlaanderen er toe genoopt heeft om bij de bezettende macht te zoeken wat door eigen overheid onthouden werd.

Het Vlaams Nationaal Comité, van mening, dat bestuurlijke scheiding een historische hervorming is van zo diep ingrijpende aard, dat daarbij tijdige voorkennis gewenst blijkt van alle oorlogvoerende partijen, die internationaal recht hersteld wensen op het nationaliteitsprincipe, welk principe een kortstondige inmenging van neutrale en oorlogvoerende grootmogendheden wettigt, is overtuigd, dat deze hervorming eerst dan tot de verwachte zegenrijke gevolgen kan leiden, wanneer zij erkend wordt door volk en koning.

17 april 1917

Uit bezet België.

Berlijn, 16 april. Gelijk bekend is, bepaalt de beschikking over de bestuurlijke scheiding van België, dat de ministeries van de Waalse gebieden naar Namen worden verplaatst. Nog voor deze verplaatsing was gelast, hebben enige ambtenaren van het Waalse departement hun bij het begin der bezetting ondertekende loyaliteitsverklaring ingetrokken en geweigerd verder hun ambtsplichten te vervullen. Daar zij door deze weigering metterdaad tegenstand bieden aan de uitvoering van wettelijke maatregelen, zal aan deze ambtenaren als plaats waar zij zich moeten ophouden, Berlijn worden toegewezen.

18 april 1917

De Raad van Vlaanderen.

Het Belgisch Staatsblad van 25-31 maart bevat een koninklijk besluit van 29 maart jl., uitgevaardigd overeenkomstig de besluitwet van 1 december 1915, waarbij E. Ver Hees, "lid van de zogenaamde Raad van Vlaanderen, om redenen van onwaardigheid, uit de Leopoldsorte is geschrapt".

27 april 1917

Vlaams-Belgische Verbond.

Men zendt ons bericht van pogingen tot stichting van een Vlaams-Belgische Verbond. De personen, van wie de oproep uitgaat, schrijven o.m.:

"Hoe langer de oorlog duurt, hoe meer de noodzakelijkheid blijkt om alle Vlaamse Belgen, die buiten het bezet gedeelte van België verblijven, te verenigen in een machtig Vlaams Verbond, dat met

gezag zal kunnen getuigen, dat het Vlaamse volk getrouw aan eigen haard en taal, eendrachtig en standvastig blijft bij de verdediging van het Belgische vaderland, en niets gemeen heeft met hen, die de Vlaamse zaak willen verlagen tot een aanhangsel van de Duitse machtspolitiek.”

Ze staan op het beginsel, dat het Vlaamse volk alleen door een al zijn standen omvattende taaleenheid zijn volle geestelijke en stoffelijke ontwikkeling zal kunnen bereiken, en willen door betere voorlichting over de ware doeleinden aan de Belgische openbare opinie een juister begrip bezorgen over de Belgische binnenlandse taalaangelegenheden. Ze kunnen niet dulden, dat onder de mantel van de Vlaamse Beweging iets zou worden ondernomen, dat het bevrijdingswerk van België enige schade zou kunnen berokkenen en beschouwen het als van het hoogste belang, dat de Vlaamse taalbeweging zou blijven wat zij steeds geweest is, een zaak van binnenlandse politiek, en opgelost zou worden zonder buitenlandse staatkundige inmenging. Vreemde inmenging leidt vreemde overheersing in, terwijl het Vlaamse volk weet, dat het zichzelf kan blijven en door eigen kracht zijn recht geheel veroveren in een alzijdig vrij België. En daarom zal het met dezelfde onbuigzaamheid, met welke het reeds twee en half jaar een zo ruim aandeel in de landsverdediging heeft gedragen, zijn heldhaftige taak blijven vervullen tot de gehele uiteindelijke bevrijding van het land. Zij, die zich vernederen tot samenwerking met de Duitsers om aan dezen de macht te ontlenen, welke ons volk zelf hun ontzegt, plaatsen zich daardoor zelf binnen het Vlaamse volk en buiten de Vlaamse Beweging.

“Dit is het algemeen gevoel der Vlamingen, ook der meest voortvarende strijders voor het Vlaamse rechtsherstel.

“Het is echter niet genoeg, dat elk van ons deze gevoelens in zijn hart zou koesteren; het is nodig ze gemeenschappelijk te betuigen, en, opdat er geen twijfel aan de waarde van dit getuigenis mogelijk zou zijn, met het uitgaan van een verbond, dat echt Vlaams is en dat onder leiding staat van personen, in welke de Vlamingen ware vertegenwoordigers van hun stambelangen kunnen erkennen”.

Het verbond zal staan boven elke partijpolitiek en laat aan zijn leden ook, binnen de hoger aangegeven grenzen, de ruimste vrijheid in hun opvattingen omtrent de hervormingen, door welke het welzijn van het Vlaamse volk het best kan worden verzekerd.

Men kan voorlopig zijn aansluiting bij het Verbond bekend maken aan volgend adres: Vlaams-Belgisch Verbond, François Valentijnstraat 70, Den Haag.

De oproep is ondertekend door: P. Andreas, aalmoezenier, Nunspeet; Em. Beuckeleers, scheepsbouwer, Den Haag; J. Beuckeleers, scheepsbouwer, bestuurslid van het Vlaams Handelsverbond, Den Haag; J. Bloquaux, Belgisch legeraalmoezenier, Tilburg; Jan Borginon, ingenieur, Den Haag; dr. Louis Brounts, hoofd van het onderwijs in het vluchtoord Uden; F. Bruynseels, administrateur van het Belgisch onderwijs, te Rotterdam; Arthur Buysse, volksvertegenwoordiger voor Gent, Den Haag; Cyriel Buysse, letterkundige, Den Haag; Arthur Coussens, aalmoezenier, Middelburg; Leo Cordemans, Den Haag; P. Jozef Calbrecht, professor in de theologie, Haaren; Jan Cieters, leraar middelbaar onderwijs, Utrecht; Jan Daneels, nijverheidsman, Oostburg; dr. R. de Beir, officier van gezondheid, Soesterberg; X. de Beukelaer, nijverheidsman, Den Haag; F. de Bruyne, student, Amsterdam; Alf. de Groeve, advocaat, Leiden; F. J. de Grootd, handelaar, Scheveningen; dr. P. de Keyser, bestuurder der werkschool voor geïnterneerde Belgische soldaten, te Harderwijk; Jozef de Klerk, toondichter, Haarlem; Johan De Maegt, letterkundige,

Middelburg; F. de Mont, bouwmeester, Den Haag; André de Ridder, letterkundige, Amsterdam; De Ridder, aalmoezenier, Amersfoort; Oswald de Schamphelaere, nijverheidsman, Den Haag; P. Ch. De Temmerman, aalmoezenier der Belgen te Rotterdam; A. Hans, letterkundige, Vlissingen; Julius Hoste Jr., advocaat, Den Haag; Hubert Hoste, bouwmeester, Soesterberg; Em. Hullebroeck, toondichter, Den Haag; Camiel Huysmans, volksvertegenwoordiger voor Brussel, Den Haag; dr. Leo Lambrechts, arts in het vluchtoord Uden; F. Lanckpaep, aalmoezenier, Baarle-Hertog; V. Maes, pastoor van het vluchtoord Uden; dr. Eug. Maeyens, rustend geneesheer, Schoondijke; Gabriel Opdebeek, letterkundige, Laren; Edward Peeters, opvoedkundige, bestuurder van het Internationale Bureel van opvoeding en onderwijs van Oostende, Schoondijke; A. Raemdonck, volksvertegenwoordiger voor Sint-Niklaas, Hulst; Lod. Tubbax, onderpastoor, Baarle-Hertog; dr. Jozef Uytterhoeven, leraar, Tilburg; dr. Frans van Cauwelaert, volksvertegenwoordiger voor Antwerpen, Scheveningen; A. van Coillie, bouwkundig ingenieur, bestuurder der vakschool in het vluchtoord Ede; A. van Dam, handelaar, Delft; H. van Gilse, burgemeester, Baarle-Hertog; dr. Leo van Puyvelde, professor aan de hogeschool te Gent, Scheveningen; E. van der Perren, rijksontvanger, Baarle-Hertog; Frans van der Perren, doctor in de rechten, Den Haag; G. van Hove, leraar, Den Haag; Eugene van Nuffel, advocaat, Den Haag; E. Vercruysse, senator voor Antwerpen, 's Hertogenbosch; dr. R. Verdeyen, leraar, Uden; N. Verhaert, kantoorbediende, Den Haag; dr. J. E. Verschaffelt, professor aan de vrije hogeschool te Brussel, Leiden; A. Vochten, onderwijzer, Amersfoort; Is. Wachters, brouwer, Almelo.

30 april 1917

De bestuurlijke scheiding in België.

Havre, 29 april. Een bij de Belgische regering ingekomen telegram bevestigt de aanhouding door de Duitsers van de ministeriële ambtenaren te Brussel, die geweigerd hebben zich te lenen tot de bestuurlijke scheiding in België. Onder die ambtenaren worden genoemd: Sauveur, secretaris-generaal van binnenlandse zaken; Klompers, inspecteur-generaal van onderwijs; Nicolay, directeur aan het ministerie van binnenlandse zaken.

2 mei 1917

Men meldt ons uit Ameland:

Men hoorde hier gisteravond tot 11 uur aanhoudend zwaar kanongebulder in de Noordzee.

3 mei 1917

Vlaams-Belgisch Verbond.

Men schrijft ons:

Het Vlaams-Belgisch Verbond, waarvan het programma enkele dagen geleden met een vijftigtal handtekeningen is bekend gemaakt, is gesticht geworden op maandag 30 april. In de daartoe in Den Haag gehouden vergadering werden de statuten vastgesteld en het dagelijks bestuur gekozen. Het bestuur is samengesteld uit de volgende heren: dr. Frans van Cauwelaert, volksvertegenwoordiger, voorzitter; dr. Verdeyen, ondervoorzitter; dr. Ed. De Keyser en mr. Eug. Van Nuffel, secretarissen; Beuckeleers, penningmeester; F. Bruynseel, mr. J. Hoste; Em. Hullebroeck en Van Damme, leden.

De vergadering heeft de volgende motie aangenomen: "De stichters van het Vlaams-Belgisch Verbond spreken op uitdrukkelijke wijze hun afkeuring uit over de Vlamingen die aan de vervlaamsing van de

Gentse hogeschool, en de bestuurlijke scheiding, tijdens de bezetting, hun medewerking verlenen.”

De Socialistische Vlaming, een te Antwerpen verschijnend blad, bevat een “Manifest van de Vlaamse Socialistische Arbeidersgemeenschap” aan het internationaal socialistisch vredescongres te Stockholm.”

De Vlaamse Socialistische Arbeidersgemeenschap doet, zo heet het in het manifest, een beroep op het congres om zijn stem te verheffen voor het Vlaamse volk en de eis naar zelfstandigheid van het schone, doch ongelukkige België te willen nemen onder zijn hoede en verdediging.

In het manifest wordt voorts van Vlaams socialistisch standpunt een uiteenzetting gegeven van de verdrukking der Vlamingen in België.

De enige redding voor het Vlaamse volk ligt, zegt het manifest, in de federatieve inrichting van België, met autonomie voor Vlaanderen en Wallonië.

Het manifest herinnert aan wat Hervé enige maanden geleden schreef, nl. dat het niet gezegd zal worden, dat de Franse socialisten zullen rusten, zolang één volk in enige hoek van Europa van zijn vrijheid verstoken blijft, en dan vervolgt het manifest:

Dat de socialistische Internationale in deze tragische en historische ogenblikken deze belofte als de hare zou overnemen en tegenover de bedreigingen van onze regering te Havre ook voor ons, Vlamingen, luid het recht zou uitroepen tot zelfstandig en vrij bestaan!

Deze hoop stellen de socialistische Vlamingen in de onverminderde socialistische rechtsgevoelens van allen, die samen gekomen zijn om een vrede te helpen bewerken, gesteund op het recht van elk volk,

om zijn deelnemen aan de algemene beschaving naar zijn eigen landsgeaardheid te betrachten.

Wij richten ons in het bijzonder tot onze kameraden uit Polen, Finland, Oekraïne, die ook de onheilen gekend hebben van een vreemde overheersing en thans hun algehele bevrijding nabij zien. We durven er niet aan twijfelen of zij zullen niet aarzelen de hand der redding toe te steken aan hun broeders van arm Vlaanderen, wiens landaard bij het uitbreken der vijandelijkheden met uitroeiing werd bedreigd, en die, wel ver van enige tegemoetkoming te ontvangen vanwege de Belgische regering, thans staan voor de bedreiging, dat het luttel verworven Vlaamse recht hun gewelddadig zal ontrukkt worden voor elk landsgebied, dat vrij komt van de Duitse bezetting.

4 mei 1917

De hogeschool te Gent; bestuurlijke scheiding: de activisten.

Men meldt ons:

De Belgische comités van Arnhem, Den Haag, Middelburg en Scheveningen, hebben de volgende brief aan de vijf in Nederland verblijvende Belgische kamerleden, de heren Huysmans, Buysse, Terwagne, Raemdonck en van Cauwelaert, gestuurd:

Mijnheer de volksvertegenwoordiger. Naar ons inziens vereist het belang van ons land de mening van de volksvertegenwoordigers van het Belgische volk te kennen omtrent de toekomst der instellingen, die de vijand in België heeft opgericht. Met dit doel veroorloven wij ons u te verzoeken te willen antwoorden op de vragen die hier volgen: 1. Zijt ge van mening dat er niets mag overblijven van de hogeschool die de vijand te Gent heeft opgericht? 2. Zijt ge van mening dat er niets mag overblijven van alle maatregelen van bestuurlijke scheiding, begonnen door de invaller? 3. Zijt ge van

mening dat de activisten als verraders van het vaderland moeten worden beschouwd en dat op hen de behandeling die ze verdienen moet worden toegepast?

Hier volgen de antwoorden:

Antwoord van Camille Huysmans: Ik zie niet zeer goed de reden, waarom u me vragen stelt aangaande de Vlaamse Beweging, waarin zeer weinigen onder u tot heden belang hebben gesteld en aangaande de activistische politiek waarvoor ik in de gelegenheid ben gesteld geweest mij ten minste vijftig maal duidelijk en ondubbelzinnig te verklaren. Ik heb de zeer levendige indruk, dat u van mij geen nieuwe verklaring verwacht. Ik ben er toe gekomen te denken dat uw vragen mij enkel gestuurd werden, omdat mijn naam voorkomt op de lijst der mandatarissen en om het zenden van uw brief aan anderen te rechtvaardigen, wiens antwoord u van meer belang is dan het mijne.

Antwoord van Arthur Buysse: Antwoord op vraag I: Ja. Het is overigens zeer eenvoudig. Die hogeschool bestaat niet voor België. Het is voldoende haar deuren te sluiten. Antwoord op vraag II: Ja. Antwoord op vraag III: Ja. Trouwens, bij de bevrijding zullen zij in het buitenland zijn. Zij zullen deel uitmaken van de stoet van spionnen, aanbrengrers en van de tros der Duitsers.

Antwoord van de heer Modeste Terwagne: Op de drie gestelde vragen luidt het antwoord: Ja.

Antwoord van A. Raemdonck: Ik meen dat alle maatregelen van de vijand in België en alle instellingen die hij er in het leven heeft geroepen, volgens alle recht nietig zijn. Bijgevolg kan er o.m. van de hogeschool die de overweldigere heeft gevormd en van de bestuurlijke scheiding niets anders overblijven dan de bittere

herinnering vastgesteld te hebben dat zekere Belgen, die naam onwaardig, hun medewerking aan de vijand hebben geleend. Het onbetwistbaar recht van het Vlaamse volk op elke graad het onderwijs in zijn moedertaal te ontvangen, de krachtige tegenstand van alle bestuurlijke scheiding gesteund op de gelijkheid van beide nationale talen zijn vragen, die door het Belgische volk alleen moeten worden opgelost. Strengere sancties zullen moeten worden genomen tegen hen, die werkelijk zullen meegeholpen hebben aan de instellingen, in het leven geroepen door de vijand in België. Deze zaak zal deze zijn van het parlement dat aan zijn plicht niet zal te kort komen.

Antwoord van Frans van Cauwelaert: Ik ben in het bezit van uw schrijven van 31 maart. Het zal u echter niets verwonderen dat na de wijze waarop enkele der ondertekenaars van uw schrijven tegenover mij hebben gehandeld, ik geen aanleiding kan vinden om op uw schrijven in te gaan. Bovendien zou ik alleen kunnen herhalen wat ik betreffende de taalkwestie tijdens de oorlog in talrijke artikelen heb geschreven, waarvan de lezing u ten overvloedige gelegenheid geeft uw nieuwsgierigheid omtrent mijn standpunt te bevredigen.

Vlaams-Belgisch Verbond (Ingezonden stuk).

's Gravenhage, 3 mei 1917.

Geachte redactie,

Het bericht, waarbij de heren A. en C. Buysse, Daneels en Van Puyvelde u hebben medegedeeld, dat zij geen deel uitmaken van het pas gestichte Vlaams-Belgisch-Verbond, verlangt een korte aanvulling. De geest, welke op de stichtingsvergadering geheerst heeft, was volkomen dezelfde als die, welke duidelijk sprak uit het voormanifest, dat bewuste heren, na zorgvuldige kennisneming,

enkele dagen tevoren hebben ondertekend. De heer Cyriel Buysse was overigens op bedoelde vergadering niet aanwezig. Daar het doel van het Verbond echter geenszins is om de reeds zo menigvuldige polemieken onder Belgen te vermeerderen, moge deze zaak verder rusten.

Met oprechte hoogachting.

Frans van Cauwelaert,
Voorzitter van het Vlaams-Belgisch-Verbond

5 mei 1917

Aan De Toorts ontlene wij de volgende berichten:

Bij decreet van de gouverneur-generaal van 13 april; zijn de grenzen van de provincie Brabant zodanig gewijzigd dat het Waalse arrondissement Nijvel, dat tot hiertoe bij Brabant hoorde, daarvan is afgescheurd en gevoegd is bij de Waalse provincie Henegouwen.

Deze gelukkige maatregel zal de doorvoering van de integrale bestuurlijke scheiding aanmerkelijk vergemakkelijken.

De provincies Brabant en Henegouwen zullen tot een vermogensrechtelijke verdeling van de leningen en schulden overgaan.

Te Brussel wordt de vervlaamsingspolitiek steeds even krachtadig doorgezet. Daarbij stuiten de overheden reeds meermaals op moedwillige tegenstand van de Fransgezinden.

Zo bleef de wet van 1914 op het lager onderwijs in de hoofdstad nog altijd een dode letter, dank zij de hardnekkige verfransingsdolheid van de heer Jacquain, schepen van onderwijs.

Thans is op voorstel van de Raad van Vlaanderen door het Vlaamse ministerie van kunsten en wetenschappen een commissie benoemd die belast is met de toepassing der taalwetten in het lager onderwijs te Brussel.

Daar de heer Jacquain onderhands bleef tegenwerken, werd dezer dagen tot zijn arrestatie overgegaan. Hij zal, zo lang zulks nodig mocht blijken, in verzekerde bewaring blijven.

En nu gaat het werk der vervlaamsing van het lager onderwijs van Groot-Brussel "als op rolletjes" vooruit!

Sedert de vorige week is te Brussel "conditio sine qua non" voor het verkrijgen van de nodige toelating tot het inrichten van concerten of andere feesten, dat minstens één degelijk nummer van het programma uitsluitend Vlaams is.

6 mei 1917

De Belgische regering en de Raad van Vlaanderen.

Onze correspondent te Havre heeft een poos geleden melding gemaakt van aanvullingen van het Belgisch Strafwetboek. Het desbetreffende besluit van koning Albert der Belgen is opgenomen in het Belgisch Staatsblad van 8-13 april onder de titel: "Besluitwet betreffende de misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van de staat" en in het verslag van de ministers aan de koning, dat dit besluit vergezelt, wordt o.m. het volgende gezegd:

Gedurende de drie jaren dat zij, voor de oorlog, het staatsbestuur in handen had, vaardigde de (Belgische) regering, eendrachtig met het parlement, een reeks wetten en maatregelen uit die voor doel hadden trapsgewijs aan de Vlaamse taal gans de plaats toe te kennen die haar in het nationaal leven toekomt.

In overeenkomst met hetgeen de Vlamingen verlangden, had zij verklaard dat, volgens haar, de kamers voor plicht hadden de kwestie van het Vlaams hoger onderwijs, die reeds bij het parlement aanhangig was gemaakt, in de loop van de zittijd 1914-1915 af te handelen.

Kortom, één van de hoofdpunten van het regeringsprogramma was aan de rechtmatige wensen van de Vlamingen voldoening te geven. Wegens de verklaringen en de handelingen van het staatsbestuur, kon dit voor niemand onbekend zijn.

In de ogen van de tegenwoordige regering, die enkel tot stand kwam tot het voortzetten van de oorlog en het voorbereiden van de vrede, maakt de schitterende houding van de Vlaamse vaderlanders die plicht nog meer gebiedend en heiliger dan ooit.

Het doel dat door de vijand wordt nagestreefd, al de Belgen kennen het. Duitsland is er niet in geslaagd ze te onderwerpen, noch aan hun harten die ingewortelde liefde voor de onafhankelijkheid te ontrukken, welke hen in staat stelt al de kwellingen te boven te komen. Het heeft moeten erkennen, door de mond zelf van zijn kanselier, "dat het er niet aan denkt hun land in te lijven". Maar onder dit schijnbaar afstand doen, is een politieke list verborgen. Duitsland zoekt immers om de door België geboden weerstand te breken, maar thans gebruikt het een omweg; het poogt onder de Belgen tweedracht te zaaien, de bundel van hun nationale eenheid te doen uiteenvallen: het tracht onder hen de kiemen der verdeeldheid te doen gisten, volgens het verschil van taal, ten einde een gunstig terrein voor te bereiden voor zijn politieke indringing en zijn economische beslaglegging.

Dat het handvol slechte staatsburgers, die zich tot 's vijands medeplichtigen hebben gemaakt, zouden mogen rekenen op

straffeloosheid, mag niet. Uit verbijstering of eerzucht spannen ze samen tegen de nationale eenheid, geboren uit een lang verleden vol gemeenschappelijke glorie, voorspoed en lijden, nog levendiger geworden onder de doodsbedreiging van de huidige oorlog. In hun vermetelheid, noemen ze zich de “Raad voor Vlaanderen” en durven zij namens het Vlaamse volk een politiek programma afkondigen. En reeds – niettegenstaande de verdrukking en het stilzwijgen door de vijand aan onze bevolking opgelegd – worden zij volkomen en openlijk afgekeurd en gebrandmerkt door de ware vaderlanders en door al degenen die de eer en de verpersoonlijking zijn van de Vlaamse gedachte.

Deze blijven, midden in hun beproevingen, hun vaderland onwrikbaar genegen. Een bitter gevoel vervult hun hart: de haat voor Duitsland, dat hun grond verdrukt en de protesten knevelt van een volk door zijn brutale macht verpletterd. Voor dat de deportaties duizenden onder hen – dan nog in volle gezondheid – tot de slavernij hadden gedwongen, of voor dat dezen, uitgeput en stervend, naar hun haardsteden terug waren gekeerd, zagen zij reeds in de Duitser de nationale vijand. Welk een afschuw moet die vijand hun thans niet inboezemen?

Voor de verraders die er niet voor gevreesd hebben hun hand in die van de verdrukker van hun vaderland te leggen, noch een zo bedroevende schaduw af te werpen op de fiere houding van hun medeburgers, zal het uur der boetedoening slaan, wanneer voor de anderen het uur der verlossing zal gekomen zijn. Het bevrijde vaderland zal hun rekenschap vragen voor hun gedrag en de Duitse bescherming, waarop zij zich thans beroemen, zal ze niet behoeden voor het lot dat hen wacht.

Daarom zullen zij, zodra België verlost zal zijn, afgezet worden van al de ambten welke de regering hun zou hebben gegeven. Daarenboven

zullen zij, voor de nationale rechtsmachten, voor hun daden moeten instaan.

Nederlands in België (ingezonden stuk).

Een officiële Nederlandse instelling, hier in Luik werkend met Nederlands geld en onder Nederlands staatstoezicht, nl. de commissie tot regeling van de voorziening van noodzakelijke levensbehoeften in Belgische gemeenten, administratief ondergeschikt aan de minister van landbouw, en aan het hoofd waarvan mensen met rasechte, Nederlandse namen, als Vogelaar, Wolters en Bordes, vertikken het om aan Hollanders anders dan in het Frans te schrijven.

Zelfs Hollandse brieven worden in het Frans beantwoord.

Wekelijks worden duizenden briefkaarten, nog wel voorzien van het Nederlandse wapen, en uitsluitend aan Nederlanders gericht, geheel in het Frans opgesteld en ten behoeve der voorziening in levensmiddelen over de gehele provincie Luik verzonden, ja zelfs onze voornamen worden zonder meer in het Frans vertaald.

Over dit en andere grillige administratieve bokkensprongen van deze beambten is, naar ik meen, reeds geklaagd, en de minister schijnt zelfs voornemens te zijn geweest, de heren eens min of meer de les te lezen, doch heden, de 23e april, ontvang ik een briefkaart, weer gedrukt in het Frans, en het schijnt dus nog altijd zijn oude gangetje te gaan.

Sterker nog, een rondschrijven, uitgegeven in het distributiemagazijn van dit comité, wil ons doen geloven, dat we, omdat we zo onredelijk durfden klagen, tot straf nu geen levensmiddelen meer krijgen.

Men zou welhaast gaan menen, dat de minister niet tegen de heren opgewassen is!

C. S.

13 mei 1917

Uit de Vlaamse Beweging.

De besprekingen, die de 3e mei jl. in de hoofdcommissie van de Reichstag gehouden werden betreffende de Belgische kwestie, belichten op markante wijze de betekenis van de Duitse "Flamenpolitik".

Men zou kunnen zeggen dat de meeste leden van de Reichstag, die daar spraken, dit gedaan hebben met een onschuldige zelfgenoegzaamheid en een beminnelijke voldaanheid over hun kijk in de psychologie van een vreemd volk. Ik verkies te zeggen dat ze het deden met een rondborstigheid, waarvoor men hen wel dank zal verschuldigd blijven.

We mochten over die besprekingen slechts te lezen krijgen wat het Wolff-bureau er over wou loslaten voor gebruik in de buitenlandse pers. In de Duitse bladen vindt men echter over die besprekingen een breedvoeriger relaas, dat een uitstekend beeld geeft van opvattingen, die de Duitse politici, in dit stadium van de wereldoorlog, hebben betreffende België en de Vlaamse Beweging.

Kleur en lijn krijgt dit beeld te over in de korte verslagen der Duitse kranten en de lezer zal hier dan ook genoeg hebben aan een mededeling, waarin ik het verslag van het in deze zeker wel vertrouwbare Berliner Tageblatt volg. Dit verslag verscheen in het nr. 225 van 4 mei II., 2^e bijblad.

Het uitvoerigst gaat het over een rede, gehouden door een vertegenwoordiger van de vooruitstrevende volkspartij – namen worden niet genoemd – die blijkbaar van al de sprekers, het meest gezag had: hele uittreksels uit zijn rede worden letterlijk aangehaald. Hij had het over de nieuwe koers, die de Duitse politiek tegenover België moest nemen, onder de dwang van de omstandigheden. De kwestie van de annexatie van België had naar zijn mening afgedaan, beweerde hij, en naar zijn mening kon er geen sprake meer zijn noch van een volledige noch van een onrechtstreekse annexatie. Het was maar best dat men er van afzag omwille van de samenhang der nationale eenheid in het Duitse rijk en dat men begreep hoe een halfsoeverein België steeds een levend protest zou blijven en een aanleiding tot nieuwe oorlogsverwickelingen. Wat dan? De status quo ante? Ook dit lijkt, van Duits standpunt uit beschouwd, niet geschikt. De enige oplossing is te zoeken in een “staatliche” scheiding van de Vlamingen en de Walen.

Hoe die politiek moet doorgevoerd worden? Hier past het de woorden van de spreker letterlijk aan te halen. “Vermits het onzeker is of wij, na het sluiten van de vrede, België op politiek gebied zullen beheersen, moet er nu zoveel mogelijk aan Vlaamse waarden binnengehaald worden. Wat daarvan bij onze terugtocht zal aanwezig zijn, kunnen wij in het vredesverdrag beschermen.” Het plan van werkzaamheden vatte de spreker in de acht volgende punten samen:

1. De Duitse civiele overheid moet in een half jaar tijd België in twee staatsgroepen indelen, die slechts door de gouverneur-generaal samengehouden worden.
2. Er moet een zichtbare grensscheiding zijn, getrouw langs de oude taalgrens.
3. Benoeming en verplaatsing van ambtenaren: Vlamingen in Vlaanderen en Walen in Wallonië.

4. Economische aansluiting van Vlaanderen (bij Duitsland?).
5. Erkenning van de Raad van Vlaanderen als voorloper van het Vlaams parlement.
6. Katholieke kerkpolitiek.
7. Ophouden van de deportaties van Belgen naar Duitsland:
“Onder deze lieden zijn de kiezers van het op te richten Vlaams staatswezen, en het is een niet weer goed te maken schade, als men de haat van deze mensen op de hals haalt.”
8. In Vlaanderen moeten de Duitse besturen uitsluitend gebruik maken van het Duits en het Nederlands.

De staatssecretaris voor binnenlandse zaken dr. Helfferich heeft daarna het woord genomen om zich in de grond eens te verklaren met wat de vorige spreker gezegd had. Alleen meende hij te moeten opkomen tegen het verwijt dat het in praktijk brengen van die principes der Duitse “Flamenpolitik” te langzaam vooruit ging: er zijn zeer ernstige moeilijkheden te overwinnen; en verder wees hij er op dat men er voor zorgt de bestuurlijke scheiding “in nauwe voeling met de Raad van Vlaanderen” uit te voeren.

Toch meende de woordvoerder van het Centrum er nog over te moeten klagen dat de bestuurlijke scheiding te langzaam in haar werk gaat en niet absoluut genoeg werd opgevat.

Een lid der Duitse fractie vond dat “België onder zijn oude dynastie de Vlamingen zou overleveren aan de sluipende sluwheid der Walen” en hij eiste dus dat “deze dynastie, die uit de revolutie van 1830 voortspoot en daardoor geheel onduits geworden was, opzij zou gezet worden.”

Een conservatief bleef nog aan het oude standpunt vasthouden en verklaarde de Vlaamse kust onder Duitse militaire invloed te willen houden.

Een sociaaldemocraat had tenslotte de moed het volstrekt gezonde verstand te laten spreken: naar zijn oordeel moest men België herstellen zoals de Belgen zelf, Walen als Vlamingen, willen, en dit kan slechts een België zijn, dat naar beide zijden onafhankelijk zou zijn. Wat de oplossing der bijzondere Vlaamse kwestie betreft, hier is nodig, dat de meerderheid der bevolking in Vlaanderen zelf het beslissend woord zou spreken.

Het wil mij voorkomen dat deze nieuwe en ondubbelzinnige besprekingen over de Vlaamse Beweging in verband met de Belgische en Duitse politiek een verklarend licht kunnen werpen op veel van wat heden ten dage aan de zelfkant der Vlaamse Beweging gebeurt en waarvan wij niet steeds het “waartoe” kunnen vatten.

Bovendien lijken deze besprekingen mij van die aard om opnieuw, en ditmaal allerscherpst, de Vlamingen te stellen voor de keuze tussen het voor of tegen.

Men hoeft geen zienersogen te hebben om te voorspellen dat, nu de Duitse Flamenpolitiek zich zo “eerlijk” heeft geopenbaard, de bezonnen elementen in de Vlaamse Beweging en de massa der volstrekt loyale Vlamingen, van nu af zeker niets meer zullen doen of laten, waardoor, ook maar indirect, die Duitse politiek zou gebaat zijn.

En zijn onder de activisten, die hun keuze reeds gedaan hebben en niet afgeschrikt zijn voor deze verre consequenties van hun eerste daden. Ze kunnen niet anders meer dan bij de Duitse macht steun zoeken, zoals weer kan blijken uit het Vlaamsche Nieuws van 7 mei ll., waarin, met vette letters, aangehaald wordt hoe de Kölnische Zeitung aan de Vlamingen, die nu met het Duits bestuur meewerken, belooft dat zij door Duitsland ook na de oorlog zullen beschermd worden. Wanneer zij het er eerlang op willen wagen parade van hun

strijdmacht te houden, dan zal men ze kunnen tellen, of wanneer zij met de raad van Vlaanderen in het daglicht zullen komen, dan zal men ze naar waarde kunnen schatten.

Wat de protagonisten van het zwemmen tussen twee watertjes betreft, door deze besprekingen is het kluwen van hun tweeslachtige afwachtingspolitiek doorgehakt. Om hun toetreden kan nog geworven worden door de beide scherp gescheiden partijen, als men het de moeite waard oordeelt; maar voor de keuze staan zij, en zij zullen zich, uit de aard der zaak, keren naar de sterkste zijde.

Er komt nog wel een dag, waarop de Duitse politici spijt zullen voelen over deze besprekingen.

In de toorts bespreekt K. Versteete enige rechtgevolgen van de bestuurlijke scheiding in België. De invoering van de bestuurlijke scheiding zal, volgens Versteete, ten gevolge hebben, dat er niet weinig artikelen van de Belgische grondwet buiten werking treden; andere artikelen behoeven een radicale wijziging en de praktische gevolgtrekking daarvan is voor Versteete: de noodzakelijkheid van een herziening der constitutie. Versteete schrijft:

Nu zal bij sommigen de vraag rijzen: hoe kan men, gezien Titel VII van de Grondwet: "De la revision de la constitution", deze herziening nu tot stand brengen? Het antwoord is duidelijk: langs de gewone formele weg is dit volstrekt onmogelijk. Maar men moet bedenken dat wij thans in een buitengewone, laat mij zeggen anticonstitutionele rechtstoestand verkeren en dat men dus ook buitengewone middelen zal moeten gebruiken. Ik verwijs hierbij ook naar de aanhef van art. 137 der vroeger geldende constitutie: "La loi fondamentale du 24 août 1815 est abolie."

De eenvoudigste weg is deze: dat zich een grondwetgevende macht samenstelt om een nieuwe grondwet te ontwerpen en deze dan door een volksraadpleging te laten goedkeuren. In deze grondwet kan men dan eveneens de vorige grondwet vervallen verklaren.

Dan zal men zich natuurlijk tot de vorst moeten wenden om te vragen of hij geneigd is onder het nieuwe regime te blijven regeren.

Deze enkele opmerkingen mogen volstaan om te doen inzien, dat er nog moeilijke problemen moeten opgelost worden. Het is te hopen dat enige knappe Vlaamse juristen zich spoedig met deze rechtskwesties zullen bezighouden.

Het komt er nu op aan niet alleen om pal te blijven staan voor ons goede recht, maar ook en voor alles om de nieuwe rechtstoestand door een degelijke nieuwe grondwet te waarborgen.

14 mei 1917

Brussel, 13 mei. Bij verordening van de gouverneur-generaal zijn departementen ingesteld voor landbouw, wetenschap en kunst, en ook voor bedrijven en arbeid. Het laatstgenoemde departement zal belast zijn met de uitvoering van de patent- en handelsmerkenwetgeving. Ze treden de 15^e juni in functie, onderscheidenlijk in het Vlaamse en het Waalse gebied.

Het Staatsblad publiceert de namen van de voor beide bestuursgebieden benoemde hoofdambtenaren van de departementen.

19 mei 1917

De Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt ons de volgende mededeling:

De Legerbode zal in haar nummer van 19 mei een interview openbaar maken van baron de Broqueville over de Vlaamse kwestie.

Na te hebben gezegd dat iedereen in het Belgische leger, zowel als elders, de Duitse pogingen tot administratieve verbrokkeling beschouwt als de uitvoering van een plan om de Belgische eenheid aan te randen en België in Duitse ogen te verzwakken, en afkeuring te hebben uitgesproken over de verraders, die misdadig genoeg zijn om zich één te verklaren met hen die sedert drie jaar de Belgen uitplunderen, wegvoeren, verwonden en doden, zegt de minister: "Duitsland scheidt zich illusies wanneer het denkt de trouw der Vlamingen en de plichten van de Belgische vaderlandsliefde aan het wankelen te hebben gebracht door hun de omzetting van de Gentse hogeschool in een zogenaamde Vlaamse Universiteit aan te bieden; hun mening daarover is zeer eenvoudig en strekt hen geheel tot eer. Ze willen deze Vlaamse hogeschool niet van de vijand, ze willen haar van hun regering en herhalend wat ik vier maanden voor de oorlog reeds zegde, verzekeren dat ze haar zullen krijgen, zodra de regering terugkeert. Ware de oorlog er niet geweest, dan zou zulks reeds meer dan twee jaar geleden gebeurd zijn, overeenkomstig een besluit van de regering dat door het parlement stellig zou zijn goedgekeurd.

Vervolgens ondervraagd over hetgeen de regering in het algemeen denkt te doen op het gebied van het taalgebruik, antwoordt de minister:

"In een publiek stuk van jonge datum heeft de regering met algemene stemmen en ik leg de nadruk hierop, verklaard dat zij niet alleen de rechtsgelijkheid maar ook de feitelijke gelijkstelling denkt te verwezenlijken. Dat was trouwens onze wil voor de oorlog. Er bestaat niet de minste reden daarin wijziging te brengen, want dit programma is de rechtvaardigheid zelve. Ge weet hoezeer de

regering tijdens de drie jaren voor de oorlog dat zij aan het bewind kwam werd lastig gevallen met eindeloze politieke debatten, terwijl dringende spoed geboden was voor de wetten die het land de veiligheid moesten verzekeren. Welnu, ondanks de opeenhoping van parlementaire arbeid, heeft de heer Pouillet zijn inzichten betreffende het lager onderwijs doen zegevieren en ikzelf verkreeg van alle partijen een wet tot regeling van het taalgebruik in het leger. Deze is, naar ik meen, de meest volmaakte wet welke op dit stuk gemaakt is; ze moest in haar geheel de 1^e januari 1917 in werking treden en ze eiste kennis van de beide talen van alle gegradueerden, de uitvoeringsmaatregelen werden vastgesteld voor de militaire school en binnen enkele maanden had ik de scholen, waarin voortaan de beide talen zouden onderwezen worden aan de onderofficieren, op de been geholpen. De oorlog kwam de uitvoering van deze besluiten in de war sturen en ik heb, toen de omstandigheden het toelieten, mij moeten vergenoegen met een beknopte kennis van het Vlaams bij onze jonge officieren, die in onze scholen gevormd worden voor het onderluitenantchap. Ik acht mij gelukkig te kunnen zeggen, dat de Vlaamse cursussen welke ik er op ingesteld heb en die verplichtend zijn en uitnemende resultaten opleveren, in aanmerking genomen de korte tijd, gedurende dewelke de kandidaten die instellingen kunnen bezoeken. Ik geef een samenvatting van mijn gedachte als ik u zeg, voorheen zowel als thans: het kabinet waarvan ik de eer heb het hoofd te zijn, wil dat de rechts-, zowel als de feitelijke gelijkheid komt te heersen. Het percentage Vlamingen bij het leger is ons onbekend; geen enkele statistiek bestaat er te dien opzichte. Voor de oorlog waren er 67 procent; ik dank dat er thans meer zullen zijn. Ten aanzien van de officieren bestaat evenmin enigerlei statistiek en als die bestond, zou hij slechts van betrekkelijke waarde zijn; er zijn officieren als Vlamingen aangewezen en die uitsluitend Frans spreken, terwijl vele Walen het

voorbeeld van onze uitnemende chef van de generale staf hebben gevolgd en zeer goed Vlaams spreken.”

21 mei 1917

Brussel, 20 mei. Een deputatie uit de Raad van Vlaanderen heeft heden aan de gouverneur-generaal van België, baron von Falkenhausen, mededeling gedaan van de wensen en oogmerken van de beweging der Vlaamse activisten.

De gouverneur-generaal antwoordde, dat hij besloten was om voortgaande op het deugdelijk gebleken voetspoor van zijn ambtsvoorganger de rechten van het Vlaamse volk op zijn eigen moedertaal, op zelfbestuur voor Vlaanderen, en op vrije ontwikkeling ingang te verschaffen.

De gouverneur-generaal gaf uiting aan zijn vast vertrouwen, dat dit doel zal worden bereikt, en dat het resultaat van de strijd met de wapens het bereikte zou verzekeren. De Vlamingen hebben, evenals de Duitsers geschiedkundig en zedelijk het recht aan hun kant, nu zij het onderdrukte Germaanse karakter van België weer op de been helpen en daarmee een betere nationale en economische toekomst voor Vlaanderen voorbereiden.

22 mei 1917

Het Vlaamsche Nieuws bevat een verordening van de Duitse gouverneur-generaal in België betreffende de vorming van twee ministeries van buitenlandse zaken.

In het ministerie van het Vlaams gebied te Brussel zijn benoemd: de heer K. Heynderickx, stadssecretaris en ereprofessor, te Sint-Niklaas, tot algemeen secretaris; de heer Spincemaille, advocaat en bestuurder van het bureel van betwiste zaken op het stadhuis te

Etterbeek, tot algemeen bestuurder; de heer Pletinckx, geneesheer, tot opziener voor gezondheid en hygiëne.

De bisschop van Luik en het Vlaams.

Onze correspondent te Luik schreef ons op 12 dezer:

Toen ik u onlangs schreef, dat bisschop Rutten Vlaamsgezind is, was dit mij volkomen ernst, doch ik dacht meteen: de prelaat zal in deze omstandigheden, een tijd van moed en durven, liefst maar niet roeren, en het spreekwoord in acht nemen, zwijgen kan niet verbeterd worden. De goden dank! Zo is het niet gegaan. De bisschop van Luik, die zowat een miljoen mensen in zijn bisdom telt, waarvan toch maar een 300.000 Vlamingen zijn, heeft allergeachtigst gesproken. Zijn woorden zullen over het ganse land, zowel bij Walen als bij Vlamingen, ongemene weerklank vinden. Zover ik reeds heb kunnen horen en nagaan, zijn de Limburgers, allen Vlamingen, verrukt over hun bisschop en is er reeds heel ver over België van de bisschoppelijke stem een weerklank vernomen, die nog heden, na zowat veertien dagen, klinkt als een stormklok.

Op 27 april jl., 's middags, ontving bisschop Rutten de Limburgse en de Luikse afdeling van het katholieke Davidsfonds in zijn paleis hier ter stede. Die Vlamingen kwamen hem, bij gelegenheid van zijn vijftigjarig jubelfeest hun gelukwensen aanbieden en brachten hem geschenken mee uit de 22 afdelingen van de provincies Luik en Limburg. Ze waren 14 in getal en onder hen 3 leden van het hoofdbestuur. In hun toespraak tot de jubilaris, lieten ze met kracht de betekenis van hun hulde uitkomen, door namelijk met nadruk in herinnering te brengen dat mgr. Rutten "talrijke en verstrekkende blijken van toewijding aan de moedertaal en de Vlaamse volksbelangen heeft gegeven gedurende zijn zo lange levenstijd" en

wilden “met oprecht kinderlijke genegenheid en de diepgevoelde dank van de Vlaamse diocesanen” op de voorgrond treden.

Omtrent het antwoord van mgr. Rutten schrijft een ingewijde pen letterlijk: “Zijne hoogwaardigheid bekende gaarne en volmondig zijn onwrikbare gehechtheid aan en zijn voorliefde voor de Vlaamse taal. Het was zijn christelijke en Vlaamse moeder, zegde hij, die hem in zijn prilste jeugd het eerst opmerkzaam maakte op de wantoestanden in het Vlaamse land. Dit deed ze, toen hij, leerling in een Vlaams onderwijsgesticht te Maaseik, niets dan Franse prijsboeken thuisbracht. Zijne hoogwaardigheid herinnerde zich dat hij reeds in 1875, in het gans verfranste klein seminarie van Saint-Roch een afdeling van het Davidsfonds stichtte, die nu nog bestaat; dat hij later, als vicaris-generaal en als bisschop, menige gelegenheid gebruikte om adellijke en hooggeplaatste personen aan te moedigen om Vlaams te leren, de schone taal van het volk, hen de rechtvaardigheid der Vlaamse Beweging liet begrijpen, en die mensen kon overtuigen. Hij moedigde steeds, zo verklaart hij, de parochieherders aan hun bezorgdheid te betonen voor een degelijk Vlaams onderwijs, in alle trappen, voor de kinderen van het volk. Hij wees op de belangrijkheid der Vlaamse vakschool te Hasselt.

“Zijne hoogwaardigheid, - en thans komt het allerge wichtigste – drukte de vaste overtuiging uit dat na de oorlog de Vlaamse leergangen aan de Alma Mater (hogeschool van Leuven) zullen worden uitgebreid en vermeerderd. Een Vlaamse hogeschool (nog steeds wordt Leuven bedoeld) moet naast de Franse komen staan en de Vlaamse cursussen zullen voorzeker zo goed worden gedoceerd en gevolgd als de Franse”. “Ga voort, sprak de bisschop nog, met te verdedigen wat recht en billijk is. De strijd zal, evenals in het verleden, hard zijn. In uw eigen midden zult ge bekampers vinden. Wees gerust voor de toekomst. Recht en gezond verstand moeten zegevieren.”

Voegen we hier nog aan toe, dat onder de afgevaardigden van het hoofdbestuur van het Davidsfonds, zich de heer dr. Zuintens bevond, de voorman der Limburgse activisten.

Ingezonden stuk.

Zeer geachte heer redacteur,

Zou u niet zo goed willen zijn aan volgende korte opmerkingen bij Minister de Broqueville's verklaringen over de taalkwestie een plaatsje te gunnen in uw blad?

Wellicht zullen uw lezers daardoor een juister inzicht krijgen in de betekenis van wat door de Belgische premier gezegd werd.

De heer de Broqueville beroept zich op het Vlaamsgezind verleden van de Belgische regering en in het bijzonder op de houding van die regering in zake Vlaamse hogeschool, Vlaams in het lager onderwijs en Vlaams in het leger.

Welke is dan eigenlijk die houding geweest?

1. Begin 1914 kwam de hogeschoolkwestie ter sprake in de afdelingen van de kamer van volksvertegenwoordigers. De heer de Broqueville verklaarde in de eerste afdeling "ten volle partijganger te zijn van het beginsel van een Vlaamse hogeschool. De regering was zinnens, daarover zelf een ontwerp in te dienen, doch ze heeft ervan afgezien uit hoffelijkheid jegens de ondertekenaars van het wetsvoorstel. De regering zou echter amendementen voorstellen, welke in hoofdzaak zouden strekken tot verdubbeling der leergangen."
2. Bij de nieuwe regeling van het lager onderwijs eisten alle Vlaamsgezinden de toepassing van het territoriale beginsel: in Vlaanderen Vlaams.

Die eis werd duidelijk geformuleerd in een amendement Franck-Huysmans-van Cauwelaert. De regering verzette zich met hand en tand en liet zelfs door haar trouwe volgelingen rondvertellen dat de kabinetskwestie zou gesteld worden. Het amendement werd verworpen. Toen er zich een ernstige verontwaardiging in het Vlaamse land uitte, trachtte de regering het toch nog op een akkoordje te gooien en deed een paar toegevingen; de mogelijkheid om Vlaanderen geheel tweetalig te maken, wilde zij echter niet opgeven; niet de landstaal – zoals de flaminganten wilden – maar de door het gezinshoofd aangegeven “gebruikelijke taal” zou – in zoverre praktisch mogelijk – de onderwijstaal zijn van het kind in de openbare school.

3. In het leger eisten de Vlamingen het vormen van Waalse en Vlaamse regimenten. Die eis werd door de regering verworpen. Het leger moest in zijn geheel Frans blijven; slechts enkele van de schreeuwendste onrechtvaardigheden (bv. dat Vlaamse soldaten in de militaire hospitalen door Vlaams-onkundige geneesheren moesten geholpen worden) werden in theorie afgeschaft. Wat er tijdens de oorlog van dit, nochtans zo kleine beetje theorie geworden is, is voldoende bekend.

Voor de oorlog heeft de regering – zoals men ziet – zich steeds tegen de Vlaamse eisen verzet. De toegevingen die zij wel wilde doen waren van die aard, dat zij in niets de doordringing van het Frans in de Vlaamse gewesten belemmerden.

Dit willen de flaminganten – passieven zo goed als actieven – echter wel.

We vinden dit doel duidelijk uitgesproken in alinea 2 der verklaringen van het door Hoste en van Cauwelaert gestichte “Vlaamsch-Belgisch Verbond”: “dat het Vlaamse volk alleen op de grondslag van een al

zijn standen omvattende taaleenheid zijn volle geestelijke en stoffelijke ontwikkeling kan bereiken.”

En nog duidelijker wellicht in het laatste nummer van Kamiel Huysmans's orgaan “De Belgische Socialist”:

“Wij zijn voor een volledige taalautonomie in Vlaanderen”.

De regering wil, terwijl de staatsactiviteit zich in steeds sneller tempo uitbreidt, aan de Vlaamse taal wel iets meer plaats inruimen, doch behoudt het Frans als heersende taal.

De flaminganten – alle flaminganten – willen het hele publieke leven vervlaamsen: In Vlaanderen Vlaams en niets dan Vlaams.

Dit is het verschil waar de heer de Broqueville wel wat luchtig overheen stapt.

Met de meeste hoogachting
Uw dienstwillige dienaar
L. Picard

23 mei 1917

Vlamingen tegen de bestuurlijke scheiding.

Men schrijft ons:

Het volgende stuk, dat een belangrijk document blijft, is aan de Duitse rijkskanselier gestuurd en werd ondertekend door een talrijke groep Vlaamse afgevaardigden bij kamer en senaat, aan wiens hoofd Louis Franck staat, en Vlaamse schrijvers, waaronder wij noteren: August Vermeylen, Karel van de Woestyne, Herman Teirlinck, Maurits Sabbe, Alfred Hegenscheidt:

Antwerpen, 10 maart 1917.

Aan zijne excellentie von Bethmann-Hollweg, kanselier van het Duitse keizerrijk, te Berlijn.

De 3^e maart hebt ge te Berlijn een deputatie ontvangen van een organisme, dat zich noemt Raad van Vlaanderen, maar dat, in ons eigen land, volstrekt onbekend is.

Uit de verklaringen, daarover aan de pers medegedeeld, krijgt men de indruk, dat deze deputatie u de verlangens van het Vlaamse volk of een groot gedeelte daarvan zou voorgelegd hebben en dat zij zelf zou bestaan uit personen, die in dit land ontzag of invloed zouden hebben.

Niets zou gevaarlijker zijn dan, zonder tegenspraak, zulk een mening ingang te laten vinden.

De personen, die, terwijl de oorlog nog volop woedt, het op zich genomen hebben aan de Duitse regering hun medewerking te verlenen om hun land te verdelen en een volslagen ommekeer te brengen in zijn innerlijke organisatie, hebben niet het minste recht te spreken in naam van het Vlaamse volk en vertegenwoordigen op geen wijze noch de verlangens, noch de betrachtingen van dit volk.

In volle onafhankelijkheid heeft de Vlaamse bevolking, voor de oorlog, haar afgevaardigden voor kamer en senaat gekozen, ten getale van 113 afgevaardigden en 57 senatoren. Van deze 170 gekozenen hebben er zich slechts twee aangesloten bij wat men noemt de activistische beweging.

Het verzoekschrift, gestuurd aan het Belgische gouvernement om de omvorming van de Gentse universiteit in een Vlaamse hogeschool te bekomen, werd, vroeger, ondertekend door 2000 dragers van

hogeschooldiploma's. Daaronder werden er slechts honderd gevonden, die de nieuwe politiek goedkeuren, en van dit kleine aantal zijn er al verschillende, die openlijk hun handtekening teruggetrokken hebben, terwijl anderen het niet verbergen dat zij misleid werden of dat zij zich vergist hebben en hun daad betreuren.

Het Vlaamse land en de Vlaamse Beweging worden, sedert jaren, vertegenwoordigd door grote en machtige verenigingen van letterkundige en politieke aard als het Willemsfonds, het Davidsfonds, de Nederduitse bond, de Liberale Vlaamse Bond van Antwerpen, de Liberale Volksbond van Brussel, de arbeidersgroeperingen verbonden aan onze drie politieke partijen, het Natuur- en Geneeskundig Congres en vele andere.

Men heeft de toetreding van geen enkele van deze grote groeperingen kunnen verkrijgen voor deze antivaderlandse politiek; integendeel, de hoofden en vertegenwoordigers ervan hebben de gelegenheid gevonden om zich daartegen krachtdadig te verzetten in een protest, dat zij gericht hebben aan gouverneur-generaal von Bissing, op datum van 8 januari 1916, in verband met de hogeschool te Gent.

Gedurende de laatste jaren was er geen enkele eis van de Vlaamse bevolking zo eendrachtig dan die om het erkennen van hun rechten in deze hogeschoolkwestie. Een wetsontwerp betreffende het omvormen van de Gentse hogeschool, werd bij de kamer ingediend door de Vlaamse afgevaardigden, aan wie daartoe opdracht gegeven werd door het Vlaamse land in honderden vergaderingen. Van de zes ondertekenaars van dit wetsontwerp zijn er nog vijf in leven. Allen hebben geprotesteerd tegen deze inmenging van de Duitse overheid in deze uitsluitend binnenlandse politieke kwestie; allen zijn gekant tegen de administratieve scheiding.

Men kent bovendien de mening van de bestuurders en hoofdredacteurs der Vlaamse bladen, die, voor de oorlog, een van de grote machten uitmaakten van de Vlaamse Beweging; allen verzetten zich eenparig tegen deze politiek.

Tenslotte, en bovenal, onze koning, aan wie wij allen vurig zijn gehecht, en ons gouvernement, dat voortgaat van ons vaandel hoog te houden onder de bescherming van ons dapper leger, zij hebben, zonder terughouding, de strekkingen veroordeeld van de geringe groep der zogenaamde activisten.

Deze feiten staan vast en zij volstaan om tot haar juiste betekenis te beperken de deputatie van onbekenden, die een Raad vertegenwoordigen, welke geen mandaat heeft. De omstandigheden zelf, waarin deze Raad tot stand kwam, zijn voldoende om hem alle gezag te ontnemen. Het zal u ongetwijfeld niet onbekend zijn dat in België alle verenigingen, die zich met politieke belangen bezighouden, ontbonden zijn geworden door de bezettende macht; dat het recht tot vergaderen afgeschaft is; dat de vrijheid om zijn mening uit te drukken aan banden gelegd is en dit op straffe van verbanning of gevangenzetting; dat bekende flaminganten als Prof. Paul Fredericq, Prof. de Bruyne, en de heer Alfons Sevens naar Duitsland vervoerd werden; dat van al de oude Vlaamse bladen, organen van de openbare mening in ons land, geen enkel meer verschijnt in het bezette gebied. Welk een waarde kan, in deze omstandigheden, een onpartijdig beoordelaar hechten aan de opinie van hen, ten gunste van wie al deze beperkingen door de vijand opgeheven werden en die woorden spreken en daden stellen, welke de politiek van deze vijand dienen in strijd met hun eigen koning?

Deze heren hebben tot doel ons land in te delen in een streek met Vlaams bestuur en een streek met Waals bestuur; zoals uw verklaring het zegt; "de taalgrens moet zo gauw mogelijk de scheidingslijn

worden van de beide streken, verenigd onder de heer gouverneur-generaal, maar die overigens gescheiden zijn op bestuurlijk gebied.”

Ons antwoord op deze politiek zal kort zijn: de bestuurlijke scheiding maakt geen deel uit van het Vlaams programma.

Wanneer enkele jaren geleden sommige Walen, zonder trouwens enige bijval te vinden onder de hunnen, in een oogenblik van onbedachtzaamheid, spraken van de bestuurlijke scheiding, dan heeft, met de volle goedkeuring van alle flaminganten, een van de radicaalste onder hen aan de separatisten dit onvoorwaardelijk antwoord gegeven:

“Ik hecht eraan om hier duidelijk en onomwonden te zeggen, bij deze plechtige gelegenheid en in de tegenwoordigheid van een zo groot aantal flaminganten en leiders van de Vlaamse Beweging behorende tot alle gezindheden en tot alle politieke partijen: nog nooit, zelfs niet in de donkerste tijden van de geschiedenis van Vlaanderen sedert 1830, is er uit onze rangen slechts één stem opgegaan om iets te eisen dat zou gelijken op bestuurlijke scheiding.”

En dan, na er op te hebben gewezen, dat noch vrees, noch belang hem aldus deden spreken, maar alleen de liefde voor ons gemeenschappelijk vaderland, ging de redenaar als volgt voort, sprekende over België:

“Dit kleine land, we menen dat het noch te groot, noch te sterk is: we zijn overtuigd dat zijn onafhankelijkheid en zijn onzijdigheid niet voldoende genoeg verzekerd zijn tegen alle gevaren om, stoutmoedig, het weerstandsvermogen te durven verzwakken, dat het moet hebben van de eendracht en de overeenkomst onder zijn bevolking, bestaande uit twee nationaliteiten. Niets kan er ons toe leiden om het te wagen dit weerstandsvermogen te verzwakken,

zelfs niet de overwegingen, waarvan zoeven sprake was, die van nationaal belang schijnen en waarachter feitelijk belangen van partijen verscholen zitten.”

En hij sluit met de volgende verklaring:

“Ik verklaar het hier openlijk, en hier nog ben ik overtuigd de mening van alle Vlamingen ten volle weer te geven: zelfs als de opvattingen van de separatisten niet zo verkeerd waren, zelfs dan wilden wij tegen geen prijs horen spreken over een scheiding.

Om te verhelpen aan de wantoestanden, die zij onder het oog nemen, is het nodig wetgevende maatregelen te nemen, bv. de kieswetgeving te herzien, en niet maatregelen te nemen die ons land, dat inwendig al genoeg verdeeld is, nog zouden kunnen verzwakken tegenover den vreemde.”

Zo drukte, de 12^e augustus 1912, de heer Pol de Mont zich uit, het woord voerende als voorzitter van het Nederlands Taal- en Letterkundig Congres, gehouden te Antwerpen, en in deze vergadering, die meer dan gelijk welke andere gezag had op Vlaamsgezind gebied, vonden zijn woorden een volledige bijval.

Wie zou dus, in deze omstandigheden, kunnen volhouden dat de bestuurlijke scheiding deel uitmaakte van het Vlaams programma?

Is overigens uwe excellentie van mening, dat de redenen, die in 1912 zo duidelijk uiteengezet werden, in naam van de gehele Vlaamse Beweging, hun kracht zouden verloren hebben in 1917, na alles wat in ons land gebeurde? Meent zij dat wij, Vlamingen, zozeer verblind zijn om, nadat onze mensen voor de verdediging van ons vaandel en onze eer hun goed en bloed geofferd hebben met bewonderenswaardige heldenmoed, als uitslag van deze pogingen de verdeling van het vaderland te aanvaarden en de verbroekeling

van onze nationaliteit, ten einde daarop, na een tijdelijk en schijnbaar herstel, een gemakkelijke prooi te worden van begerige en veroverende burenen?

Deze beschouwingen moeten van aard zijn om uwe excellentie te laten begrijpen, dat de Vlaamse bevolking van geen bestuurlijke scheiding wil horen.

Zeker, de Vlamingen zijn stellig overtuigd dat na de oorlog hun recht zal geschieden inzake hun taalbelangen. En zij, die beweren dat men na de oorlog van die rechtvaardige eisen niet zal willen horen, zij verdienen de scherpste afkeuring. Zulke gezegden zijn slecht en nadelig voor het vaderland. Maar even goed als wij deze afkeuren, even goed zijn wij overtuigd dat het onze plicht is, in onze hoedanigheid van openbare mandatarissen, om mee te delen dat hetgeen u werd verklaard te Berlijn, geenszins beantwoordt aan de verlangens en de wil van onze Vlaamse mensen.

Ligt het trouwens wel in de bevoegdheid van de bezettende macht om maatregelen van die aard in te voeren?

Het volkenrecht laat aan de bezetter niet toe, de bestaande instellingen te wijzigen, tenzij in geval van volstreekte noodzakelijkheid, opgedrongen door militaire beweegredenen. De Haagse conventies zijn in dit opzicht zeer duidelijk en uw eigen rechtsgeleerden zeggen hierover:

“Voor alles moet men hier rekenschap houden met het beginsel dat het aan de bezetter niet behoort te wijzigen en nog minder af te schaffen de juridische organisatie, zoals ze ingesteld is door het bestuur en de wetgeving van het land, noch de werking te onderbreken van het bestuurlijk organisme.” (Prof. von Ullman van de universiteit te Munchen, Völkerrecht § 183, p. 445)

Welnu, de bestuurlijke scheiding is in strijd met al onze wetten en kan door niemand verdedigd worden als daad, die zou opgedrongen worden door militaire noodwendigheid; u zelf hebt haar die grondslag niet gegeven.

Uwe excellentie schijnt zich een onjuist denkbeeld te hebben gevormd van de Vlaamse Beweging. Haar doel is geenszins de Walen of Frankrijk te bestrijden, maar wel in ons eigen Vlaams milieu onze schone en oude taal te verheffen, die onrechtvaardig miskend wordt. De Vlaamse Belgen zijn niet een ras, dat door overmacht bij een groot land is gevoegd. Zij hebben zich vrijwillig geschaard in een vrije democratie. Ze zijn over het algemeen meester van hun eigen lot en ze hebben niet gewacht op de tussenkomst van de vreemde om op de grieven te wijzen, die ze op taalgebied hadden. Dit wordt gestaafd door de Vlaamse wet van 1913 op de rechterlijke organisatie, de wet van 22 mei 1878 op de bestuurlijke inrichting, de wet van 1883 op het officieel middelbaar onderwijs, de wet van 3 mei 1889 op de rechterlijke organisatie, de wet van 4 september 1891 en die van 22 februari 1908 op dezelfde inrichtingen, de wet van 18 april 1898 op het openbaar maken van de wetten, waardoor de gelijkheid van de beide nationale talen officieel gesanctioneerd werd, de wet van 12 mei 1910 op het middelbaar vrij onderwijs, de wet van 2 juli 1913 op de legerinrichting, de wet van 1914 op het lager onderwijs.

Uwe excellentie kan zelf oordelen over de vraag of, in een zelfde tijdspanne, de volkeren, die Duitsland bewonen en de Duitse taal niet spreken, hervormingen van hetzelfde gehalte verkregen hebben.

Wij erkennen het: het werk van hervorming en rechtvaardigheid in het Vlaamse land is noch volmaakt, noch voleindigd, maar de maatregelen, welke nog niet genomen werden en vooral die betreffende het hoger onderwijs, wij verlangen dat zij genomen worden, als al de voorgaande, binnen de perken van onze grondwet

en in volle onafhankelijkheid – en wij zijn innig overtuigd, dat de strijd en het lijden, samen doorgemaakt, de eeuwenoude banden nog toegehaald hebben, die de Vlamingen aan hun Waalse broeders verbinden.

Hetgeen intussen tot stand zal gebracht worden door de bezettende macht, wordt door ons beschouwd als niet bestaande, van de dag af waarop de bezetting zal ophouden, en dit op grond van het internationaal recht. Weliswaar hebt u te Berlijn verklaard “dat het Duits keizerrijk, bij de vredesonderhandelingen en ook dadelijk daarna, alles zal in het werk stellen om de vrije ontwikkeling van het Vlaamse ras te vergemakkelijken en te verzekeren.” Wij begrijpen dat uw politiek u er toe leidt om zo te spreken; doch, aan uw kant, zult u ook begrijpen, dat de eer, de waardigheid en de vaderlandsliefde van onze bevolking ons slechts één antwoord veroorloven:

Nooit zullen wij een vrede aanvaarden, waardoor het aan uw gouvernement, of aan welke vreemde staat ook, zou toegelaten zijn zich met onze binnenlandse zaken te bemoeien.

De oorlog kan duren zolang hij moet, maar de onafhankelijkheid van ons land moet na de oorlog bestaan zoals voor de oorlog: even volledig, even geheel naar het oosten als naar het noorden en naar het zuiden. In geen enkel opzicht, noch op economisch, noch op politiek gebied willen wij een onderworpenheid tegenover gelijk wie.

Het ligt niet in onze bedoeling, en het ligt trouwens niet in onze macht, om in oorlogstijd een agitatie te verwekken, bij gelegenheid van het ontwerp, dat wij hier bespreken. Doch als openbare mandatarissen, als leiders van belangrijke Vlaamse verenigingen en inrichtingen, zijn wij tegenover de waarheid en tegenover onszelf verplicht u niet onwetend te laten omtrent de echtheid der feiten en omtrent de gevoelens, die ons bezielen.

In gewone tijden zouden duizenden handtekeningen zich bij de onze voegen. In de gegeven omstandigheden kunnen wij niet eens al degenen bereiken, die het protest ondertekenden tegen de tussenkomst van de Duitse autoriteit inzake de inrichting van een Vlaamse hogeschool te Gent.

Doch al wie de Vlamingen kent, weet dat wij getrouw en bezadigd de algemene opinie hebben weergegeven. Mocht uwe excellentie hieromtrent twijfel koesteren, dat zij dan alle belemmeringen opheft, die op het ogenblik de uitoefening beletten van het recht op het woord en op de pers, en van de Ardennen tot aan de Noordzee zal de houding der separatisten ten scherpste afgekeurd worden en geheel ons volk zal u zeggen:

Wij allen, Vlamingen en Walen, wij hebben in deze tijd één wens, één verlangen, één gedachte: het Belgisch vaderland vrij en onverdeeld!”